

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

**ХІІІ Всеукраїнська
науково-практична конференція**

**ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА
В УКРАЇНІ:
СВІТОВІ ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ**

Суми, 11-12 травня 2017 р.

Поезії «Я знаю...», «І ось ляжу...» сповнені трагічним оптимізмом. Автор вірить, що кров зійде пшеницями, а над усім запанує любов. Ліричний герой митця готовий лягти родючим гноєм, щоб розквітли нові жита. Він, не вагаючись, віддасть життя в ім'я нових посівів.

Герой Євгена Плужника – близький до народу, про це він говорить у віршах «Я – як і всі», «Сідало сонце...» та інших. Життєві трагедії, нещадна доба зламали його, відібрали енергію: «Знесилений, німий, бездушний майже...», – зізнається він читачеві у власному фізичному і моральному виснаженні.

Ліричний герой вірша «Для вас, історики майбутні...» не може навіть підібрати відповідних слів, які б передали драматизм епохи.

Вірші митця емоційно зважені, вони відзначаються удосконаленою та ускладненою образністю («Вчись у природи творчого спокою», «Ніч... а човен – як срібний птах!...»).

Безперечно, помилялися ті, хто вважав (чи вважає й сьогодні) Євгена Плужника виразником занепадницьких настроїв. Він намагався пояснити причини жорстокості, дволікості умовами революції, громадянської війни, необхідністю будувати нове суспільство, але, здається, так і не знайшов вагомих аргументів для виправдання більшовицької людиноненависницької ідеології.

Список літератури

1. Джерело: <http://www.radiosvoboda.org/a/24809122.html>
2. ЦДАМЛІМ України. – Фонд 535. – Опис 1. – Справа 419.
3. Жулинський М. Українська література: творці і твори: учням, абітурієнтам, студентам, учителям. – К. : Либідь, 2011. – 1152 с., іл.

СИНТАКСИЧНІ РЕСУРСИ МОВИ ЗМІ: СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛАХ ГАЗЕТИ «ДЕНЬ»)

Наталія Прокопенко,

викладач, СумДУ

Каріна Хачатар'ян,

Студентка 1 курсу СумДУ, ЖТ-61

Стаття присвячена дослідженню стилістичних можливостей синтаксичних ресурсів мови засобів масової інформації у створенні емоційно увиразненого, логічно побудованого висловлювання.

Ключові слова: синтаксеми, стилістичний синтаксис, тропи, фігури мови.

SYNTACTICAL RESOURCES OF MASS MEDIA LANGUAGE: STYLISTIC ASPECT (on the materials of newspaper "DAY")

Nataliya Prokopenko,

lecturer, Sumy State University

Karina Hachataryan,

1st year student, JT- 61, Sumy State University

The article is devoted to the research of stylistic possibilities of syntax resources of mass media language in the creation of emotionally expressed, logically constructed observation.

Keywords: *syntaxema, stylistic syntax, tracks, figures of speech.*

Мова української преси в сучасному медійному просторі позначена активним впливом суспільно-політичних, соціальних, економічних, культурних та лінгвістичних процесів. Як і будь-яка інша сфера мовного вживання, мова засобів масової інформації (ЗМІ) відбиває рухливість і мінливість системи, що маркована не лише національним колоритом, а й поглиблена комунікативною стихією, особливостями стилістичного використання, конотативними відтінками слововживання, антропоцентричною парадигмою.

Функціонал мовних одиниць різних рівнів (синтаксем) найповніше втілюється в елементах синтаксичної будови мови. За здатністю до побудови нових структур з мовного матеріалу синтаксис має більші стилістичні потужності, ніж лексикологія чи інші мовознавчі сфери, бо містить стилістичні можливості й лексики, і морфології. «Елементарна поетичність мови, тобто образність окремих слів і постійних сполучень, хоч би яка була вона помітна, незначна порівняно зі здатністю мов створювати образи і сполучення слів...» [1, с. 104].

Функційно-стилістичні особливості мови ЗМІ ставали предметом уваги багатьох вчених-лінгвістів, як-от: А. Н. Васильєвої, В. Г. Костомарова, І. П. Лисакової, О. А. Сербенської, Г. Я. Солганика та ін. Однак синтаксично-стилістичні ознаки газетних текстів вивчалися побіжно, в основному при розгляді питання стильового статусу мови масової комунікації, яка позначена стилістичною неоднорідністю, розмитістю стильових меж. Підвищена увага до цієї проблематики, що посідає особливе місце в галузі мови іноземної преси, цілком закономірна, оскільки саме газетні тексти є зразком влучного використання основних стилістичних прийомів і засобів.

Актуальність нашого дослідження зумовлена невідпинним зростанням ролі ЗМІ у комунікативній практиці та вмотивована необхідністю вивчення способів і прийомів синтаксичної стилізації газетного тексту з метою створення експресивно-оцінного звучання.

Мета роботи – розкрити стилістичний потенціал синтаксичних ресурсів мови ЗМІ з метою визначення їх функціональних особливостей.

Об'єктом дослідження є журналістські тексти щоденної всеукраїнської газети «День».

Предмет аналізу – синтаксично-стилістичні засоби та прийоми, що слугують створенню стислого, точного, образного і найприроднішого висловлювання у цих текстах.

Аналіз газетних матеріалів за 2017 рік (січень – квітень) свідчить, що одним із ефективних засобів вираження експресивної авторської оцінки є використання різних типів речень за комунікативною функцією, метою висловлювання й інтонаційною забарвленістю. Стилістична своєрідність розповідних речень мотивована їх модальністю. Найбільш вживаним прийомом для формування думки і здійснення впливу на читача є вживання стверджувальних і заперечних речень: «Ми готові заявити про себе в Європі» [2, № 37], «Все починається з власності», «Це війна», «Ніколи нікому не кажи...правди», «Ні Жюппе, ні Макрон апіорі не є проросійськими політиками», «Поки що розвалу ЄС не буде» [2, № 40], «Зміна стилю, а не змісту» [2, № 36]. За допомогою подібних речень журналісти переконливо констатують факти, спонукають або застерігають аудиторію, здійснюючи безпосередній вплив на формування громадської свідомості. При цьому важливими

елементами є засоби інтонування таких речень – від структурної характеристики до логічного і семантичного виділення окремих членів речення.

Серед палітри питальних речень активно використовують власне питальні, риторичні: «Чи вистоїть нова назва?», «В чому праві й неправі «блокадники»?», «Кому вигідний мораторій?», «Чи все робить сучасне покоління українців, щоби гідно вшанувати пам'ять оборонців?», «Балаклія: чи прикритий тил?», «Революція: так Лютнева чи Березнева?» [2, № 51-52]. Такі речення мають на меті зацікавити аудиторію. Вони спонукають читців до власних роздумів, формування особистого ставлення, позиції.

Речення спонукальної модальності допомагають авторам журналістських текстів не лише виразити заклик, запрошення, пораду, а й застерегти читача від хибної думки, необдуманих дій. Засобами вираження емоційності, експресивності є речення окличного модально-стилістичного спрямування: «Зійдемося до Києва й встановимо закон!», «Це буде наша власна версія!», «Ми змінюватимемо і музичний, і режисерський почерки!» [2, № 51-52].

Як бачимо, різні за метою висловлювання та емоційним забарвленням речення виражають експресивно-стилістичні, емоційні оцінки, сприяють встановленню контакту між журналістом та аудиторією. Про такого роду «діалог» свідчить реакція суспільства на інформацію в друкованому виданні (листи до редакції, суспільні перетворення, формування активності дій).

Особливої конотативної спрямованості такі речення набувають, коли їх використовують як заголовки. Конденсована передача змісту висловлювання, емоційність і структурна організація заголовка є дієвим засобом для привернення уваги читача, актуалізації теми і налаштування на сприйняття важливої суспільної інформації: «Не очі, а космос!», «Кожен може зайняти активну позицію» [2, № 36], «Що ховають фонди?», «Як і чому зростає російське щастя?» [2, № 51-52].

Структурне багатство речень у мові преси є засобом створення варіативності їх стилістичного призначення. У текстах інформативного характеру найчастіше вживають двоскладні речення, почасти ускладненої будови, що надає мовленню конкретної фактичної організації та чіткої впорядкованості думки: «Політика влади сама провокує людей відкривати «другий фронт» [2, № 35], «У Сумах відкрилася виставка картин для людей з вадами зору» [2, № 36], «Сьогодні у столиці відкривається «Медвін», «Київське метро можуть паралізувати борги» [2, № 51-52].

Іншу функційну особливість синтаксичної будови речень спостерігаємо в аналітичних матеріалах. Такі тексти активно упорядковані односкладними реченнями, які виконують функції індивідуалізації мовлення («На варті історії!», «Відлуння «блокади», «Наодинці з Богом театру», «Музика вічності» [2, № 44], «Доктрина Трампа і Україна» [2, № 36]), передачі емоцій та створення образної картини («Вогонь, вода і Шулявський міст» [2, № 35], «До нас знаходять підхід», «Реальність ілюзії» [2, № 36]), пасивної позиції з боку мовця («Клінч», «Від автентики до модерну», «Краса марноти» [2, № 40]). Інфінітивні та номінативні односкладні речення вживаються рідко.

Для повнішого охоплення реалій життя, змалювання широти і багатства думки чи її розчленованості часто використовують речення з однорідними членами: «Ми там могли «побачити» і єгипетські піраміди, і Ейфелеву вежу...», «Кожен із загиблих захисників – це чиясь рідна людина, сусід, однокласник, колега», «Чудовий сюжет, багато позитиву, звеличення кохання, зрештою – життєствердні мотиви й образи...» [2, № 36]. Як результат, читач отримує більш детальну інформацію, докладний опис події. Сполучниковість підсилює ефект однорідності, робить мовлення виразним і емоційним.

Однорідні члени часто стають засобом утворення стилістичних фігур і тропів, серед яких найчастіше спостерігаємо алітерацію («Врятували «знесіння» від знищення», «Разом поборолися з рейдерами» [2, № 50]), ампліфікацію («Якщо весна нас радуватиме теплом і термометр стійко показуватиме +20, можете починати «чорнобривцевий» сезон і в кінці квітня», «Знаю точно, що заблукати можна не лише в трьох соснах, а й між двох ялин»,

«Життя людське проростає в напруженому драматизмі, у плетиві гострих колізій» [2, №. 46-47]), градацію на рівні складного синтаксичного цілого («У 18 країнах, де іноземцям повністю заборонено володіти і торгувати сільськогосподарською землею, середня ціна гектара \$3873. Там, де іноземцям частково дозволено володіння, коливається від \$8 до \$9 тисяч. А там, де взагалі немає ніяких обмежень на купівлю землі іноземцями чи якихось інших, середня ціна за гектар \$19336» [2, №. 35]).

Отже, однорідні члени речення допомагають створити оригінальну структуру висловлювання, по-особливому передають його ідейний задум. Вони є засобом побудови емоційного логічного мовлення, роблять його індивідуально неповторним, стилістично виразним.

Яскравим стилістичним засобом експресивізації висловлювання є використання вставних і вставлених конструкцій та звертань: «Громадо – дій!» [2, № 36], «Злочин проти громадського діяча Олексія Подольського (викрадення та побиття) і журналіста Георгія Гонгадзе (вбивство) сталися в 2000 році...», «...що легітимна (саме легітимна) приватна власність є підвалиною будь-якої державності» [2, № 40]). У друкованих засобах масової інформації такі засоби використовуються доволі часто. За допомогою них привертають увагу мовця, надають додаткову інформацію, виражають ставлення журналіста до сказаного.

Експресивно різноманітні прості і складні речення, використані з різною стилістичною настановою, у мові преси породжують такі синтаксично-стилістичні фігури мови та тропи, як полісиндетон (для логічного та інтонаційного підкреслення), асиндетон (для чіткої впорядкованості думки), анафору, еліпсис тощо: «Джим Джармуш зняв шедевр. Зняв із полиці життя» [2, № 50], «Перевірено – діє!», «У ікебані два плюс два – не чотири» [2, №. 38-39].

Розкриваючи стилістичний потенціал синтаксичних ресурсів мови ЗМІ з метою визначення їх функціональних особливостей, ми дійшли таких висновків. За допомогою різних синтаксично-стилістичних прийомів та засобів журналіст не тільки створює безпосередній контакт з аудиторією, впливає на неї, формує маси, регулює настрої в суспільстві, але й будує емоційно впливове, інформативно насичене мовлення завдяки чіткій структурній організації висловлювання. Так засобам масової інформації вдається ефектно подати певний факт або явище уже зі сформованою думкою про нього (гарно чи погано). Стилістичний синтаксис є тим організаційно-структурним елементом мови ЗМІ, за допомогою якого видання здійснює контроль над суспільною поведінкою його читачів.

Список літератури

1. Потебня А. А. Из записок по теории словесности : Поэзия и проза. Тропы и фигуры. Мышление поэтическое и мифическое. Приложения / А. А. Потебня. – Харьков: М. В. Потебня, 1905. – VI, 652 с.
2. Газета «День»: №35 (28 лютого), №36 (1 березня), №37 (2 березня), №38-39 (3-4 березня), №40 (7 березня), №44 (15 березня), № 46-47 (17-18 березня), №50 (23 березня), №51-52 (24-25 березня).
3. Пилинський М. М. Експресивність стилю масової політичної інформації/ М. М. Пилинський // Мовознавство. – 1977. – № 5. – С. 35 – 46.
4. Сербенська О. Нові тенденції у мові сучасної преси / О. Сербенська. – К. : Наук.думка, 1998. – 106 с.